

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Бурман К.І.

провідний концертмейстер;

Екман М.С.

концертмейстер,

Мукачівський державний університет

ФІЛОСОФСЬКО-СИМВОЛОТВОРЧА ТРАДИЦІЯ «ДОБРЕ ТЕМПЕРОВАНОГО КЛАВІРУ» Й. С. БАХА В ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА ТА СУЧАСНІЙ ФОРТЕПІАННІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Історичне надбання в сфері символотворчості та релігійно-філософської позиції епохи бахіанства в контексті культурологічної приналежності поліфонічної збірки прелюдій і фуг у фортепіанному виконавстві та педагогіці становить морально-естетичний зміст, досконалий по формі та бездоганний за втіленням, що зробило поліфонічну збірку «Добре темперований клавір» Й. С. Баха унікальним явищем світової культури та мистецтва.

З естетико-філософської та релігійної точки зору, образному тлумаченню, яке дозволяє розшифрувати кожну прелюдію і фугу поліфонічного циклу «ДТК» сприяє втілена система релігійних символів, введена в мистецтвознавство та культурологію видатними науковцями Р. Берченко, Е. Бодкі, М. Друскіним, Н. Заболотною, О. Кудряшовим, Л. Купріяною, Т. Лазутіною, Т. Лівановою, В. Медушевським, Я. Мільштейном, В. Носіною, Ю. Петровим, В. Протопоповим, О. Сапуною, С. Серенко, А. Сохор, А. Швейцером, Ф. Шпіттою, Б. Яворським та багатьма іншими.

Російський музикознавець та дослідник творчості Й.С. Баха Б. Яворський розробив систему музичних символів на основі вивчення кантатно-ораторіальних творів, виявленні аналогій та мотивних зв'язків цих творів з клавірними та інструментальними, використання в них цитат та музично-риторичних фігур. За словами Яворського, бахівський «Добре темперований клавір» є завершальним етапом для цілої епохи та кінця XVIII ст. Концептуальні засади Б. Яворського полягають у тому, що цикл «ДТК» є «музично-етичним трактуванням образності та сюжетики християнської міфології». При цьому можна простежити ідентичність та взаємообумовленість одних і тих же мелодичних зворотів, які в кантатно-ораторіальному жанрі пов'язані зі словесним текстом на біблійні сюжети. Наприклад, прелюдія f-moll із 2-го тому інтонаційно споріднена з арією зі «Страстей за Матвієм» «Blute nur, du liebes Herz», «Любляче серце, яке кровоточить» та арією альта «Vub' und Reu'» – «Покаяння та каяття». Пов'язуючи цю музику з конкретним біблійним сюжетом (двома образами – Марії та Марфи), Яворський вказує на темброву природу двох мотивів: перша тема – флейтова, а друга – скрипкова.

Що стосується фуги, то дослідник доводить інтонаційну спорідненість її з речитативом зі «Страстей за Матвієм», де йде мова про відречення Петра, і в коментарях до виконання відмічає: «нерідко фугу виконують весело, в рухливому темпі. Це викликає протиріччя її проникливо-чуттєвому, ліричному змісту...».

Науковець зазначає, що при вивченні ДТК потрібно знати, що спільність семантики споріднює твори з багаточисленними кантатами, ораторіями, месами, пасіонами, органними творами, знайомство з якими розширює розуміння музичної символіки як образної мови, засоби виразності, розкриває питання авто-цитуювання Баха та питання переробок як внутрішнього зв'язку між творами та постійного зростання автора у відношенні до своїх творів [1].

Аналізуючи цикл прелюдій і фуг, Б. Яворський подає таку схему до осмисленої інтерпретації: тональність з вказівками темпу, асоціативний образ, біблійний текст, хоральна мелодія, автори творів образотворчого мистецтва на даний сюжет, споріднені твори, аналіз прелюдії та фуги, текстологічні примітки та виконавські вказівки [1; 7].

Професор РАМ ім. Гнесіних та російська дослідниця В. Носіна в клавірній творчості Й. С. Баха розглядає символіку «Добре темперованого клавіру» як організуючу роль символів, які є ключовими при написанні прелюдій і фуг: розробка музичної форми або вирішення визначеної смислової задачі, тобто написання «чистої» музики або як програмні твори. Осмислений сюжет, побудований на музичних законах створює «чисту» структуру, з якої глибоко виростає зміст музичної логіки оформленого матеріалу, що є її невід'ємним компонентом [5].

Російська дослідниця символотворчості в музиці Й. С. Баха Т. Лазутіна відзначала, що композитор активно впроваджував музично-риторичні фігури в тексти своїх творів з метою посилення експресії відповідно до традицій XVII ст., де велику роль відігравала риторика. У владі музики перебуває вираження зміни переживань, імпульсивної динамічності. В її силах передати динаміку деяких життєвих процесів, зобразити рух або спокій, зріст напруження або його спад та згасання. Й. С. Бах зображає рух різного типу (спокійний, неспішаючий, помірно-поступальний, біг, кружляння та стрибки) за допомогою засобів музичної виразності (метро-ритм, фактура, регістри, динаміка, агогіка, темп, особливості руху мелодичної лінії, жанр, музична форма, інструментовка) [4, с. 55-60].

Отже, аналізуючи естетико-філософську позицію науковців у сфері символотворчості та використання тайнописних образів і значень у поліфонічній збірці «ДТК» геніального композитора Й. С. Баха, можна констатувати, що не можна підходити до цих трактувань як до закріпленого єдиного можливого сюжету за тією чи іншою прелюдією і фугою, оскільки сама установка та спрямованість на біблійну тематику з її піднесено-етичним змістом є доволі плідотною зі сторони адекватного розуміння художнього задуму всієї творчості Й. С. Баха, а особливо – однієї з вершин клавірної та фортепіанної музики – «Добре темперованого клавіру».

Список використаних джерел:

1. Берченко Р.В пошуках втраченого змісту. Болеслав Яворський про «Добре темперований клавір» // Москва: Вид. дім «Класика-XXI», 2008. – 372 с.
2. Боршуляк А. Пасіонність як основа сотеріологічного мислення в клавірній творчості Й.С. Баха // Мистецтвознавство / Парадигма пізнання: Гуманітарні питання. – Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2014. – Том 1. – № 1.
3. Друскін Я. Про риторичні прийоми в музиці Й.С. Баха // Санкт-Петербург: «Північний олень», 1995. – 132 с.
4. Лазутіна Т. Символотворчість в музиці Й.С. Баха // Москва, 2006. – С. 55-60.
5. Носіна В. Символіка музики Й.С. Баха // Москва: Вид. дім «Класика-XXI», 2011. – 56 с.
6. Сапунова О. Особливості символіки клавірної мови Й.С. Баха (на прикладі Прелюдії і фуґи a-moll – II том ДТК) // Етнос, культура, молодь: зб. матеріалів XVI міжвузівської наукової студентської конференції з міжнародною участю (26 квітня 2013 р.) / Інтеграція культури та мистецтва на сучасному етапі // Смоленськ: СДІМ, 2013. – С. 66-68.
7. Яворський Б. Курс лекцій «Аналіз творчості Й.С. Баха з позиції символів у його музиці» 1924–25 рр.

Гнатишин О.Ю.

аспірант,

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

**СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ
МЕДИЧНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ**

Актуальним на сьогоднішній день є формування дизайну медично-реабілітаційного простору для дітей. Вирішення проблеми вимагає комплексного підходу та має першорядне значення для нашої країни, адже в умовах загострення політичної ситуації в останні роки діти в першу чергу відчують на собі потребу захисту та, за необхідністю, медичну допомогу. Соціальна значущість питання передбачає вивчення проблеми з різних точок зору: медичної, психологічної, комунікативної, навчально-освітньої, архітектурно-планувальної, художньо-образної. Як стверджують у своїй роботі М. Марченко і Т. Селезньова: «Проверено многолетним опытом, что в случаях, где при проектировании учет человеческих факторов не ведется или же сводится к минимуму, чаще происходят заболевания и несчастные случаи» [3, с. 236]. Розглядаючи в комплексі дані завдання, сучасне суспільство позиціонує гуманне ставлення до дітей, які потребують допомоги дорослих. Професор В. Іовлев також стверджує, що соціальний аспект організації здорового архітектурного середовища пов'язаний з моделюванням сприятливого впливу суспільства на окремих його членів шляхом використання архітектурно-просторових засобів. Це проявляється в забезпеченні соціального комфорту, задоволенні потреби в соціальній орієнтації, в почутті соціальної приналежності, в створенні належної комунікативної системи та системи соціального захисту та обслуговування [2, с. 1-2]. Одним із оптимальних шляхів у вирішенні проблеми дитячої інвалідності є реабілітаційний підхід, відповідно

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>